

УДК 351.713

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2024.24>**О. Осаволук,**

аспірант

Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОМПЛАЄНСУ

Постановка проблеми. Податковий комплаєнс забезпечує прозорість фінансових операцій і підзвітність перед державними органами. Це підвищує довіру з боку інвесторів, міжнародних фінансових інституцій та інших зацікавлених сторін. У сучасних умовах інтеграції України до світової економіки, дотримання принципів прозорості є критичним для залучення іноземних інвестицій і зміцнення економічних зв'язків.

Наведене вище є одними із ключових цілей податкового комплаєнсу: податкова дисципліна, зниження податкових ризиків, систематичний аудит, прозорість та підзвітність тощо. Можна зробити висновок щодо важливої ролі у цій сфері саме податкового контролю. Адже саме за допомогою нього досягається більша частина завдань, результати яких є тим лакмусовим папірцем, що демонструє рівень податкового комплаєнсу у суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Податковий контроль є об'єктом різноманітних наукових досліджень, що доводить актуальність даної тематики. Податковий контроль та податковий комплаєнс розглядаються та налізуються багатьма вітчизняними науковцями, особлива увага до цього питання приділена такими науковцями як: М.П. Кучерявенко, Г.В. Дмитренко, Л.М. Касьяненко, А.В. Марущак, Т.І. Білоус-Осінь, Д.М. Рева, Ю.М. Васюк тощо.

Метою статті є всебічний розгляд науково-правової категорії «податковий контроль», дослідження його правової природи, а також дослідження взаємозв'язку та взаємодії податкового комплаєнсу та податкового контролю.

Виклад основного матеріалу. Податковий контроль є однією з ключових функцій державного управління, що спрямована на забезпечення дотримання податкового законодавства платниками податків. В Україні, де податкова дисципліна та ефективність збору податків є важливими чинниками економічної стабільності та розвитку, податковий контроль відіграє критичну роль.

Правові основи податкового контролю в Україні визначаються Конституцією України, Податковим кодексом України, іншими законами та нормативно-правовими актами, що регламентують порядок здійснення податкового контролю.

Конституційною основою податкового контролю є стаття 67 Конституції України, яка встановлює що кожний зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом [1].

Податковий кодекс України є основним нормативним актом, що регулює податкові відносини в Укра-

податкової служби та іншими контролюючими органами), спрямований на забезпечення додержання податкового законодавства платниками податків, податковими агентами та іншими суб'єктами, що забезпечують реалізацію податкового обов'язку, виявлення і попередження податкових правопорушень, а також притягнення винних осіб до юридичної відповідальності [6]. Такий підхід до визначення податкового контролю підкреслює його важливість у початкових етапах фінансового управління. Це визначення акцентує увагу на забезпеченні додержання податкового законодавства та юридичної відповідальності.

У науковій літературі зустрічається і підхід, за яким податковий контроль розглядається як багатоаспектна міжгалузева система спостереження державних контролюючих органів за фінансово-господарською діяльністю платників податків з метою об'єктивного забезпечення заданого рівня формування бюджету й установлення її відповідно до вимог чинного законодавства [7]. Таким чином вказується на міжгалузевий характер податкового контролю, що підкреслює його комплексність і взаємозв'язок з іншими галузями права, наголошується на ролі податкового контролю у забезпеченні формування бюджету, що підкреслює його фінансову значимість, демонструється комплексність та багатогранність податкового контролю.

Л. Касьяненко розглядає податковий контроль як процедури, що пов'язані з перевіркою контролюючими органами належності обчислення платниками податків належних їм податкових зобов'язань, повноти та своєчасності сплати податків та інших загальнообов'язкових платежів податкового характеру, встановлення та аналізу порушень допущених платниками податків [8]. Аналіз визначення Касьяненко Л. М. дозволяє виділити кілька ключових аспектів, що розкривають сутність податкового контролю:

– процедурний аспект. Визначення акцентує увагу на процедурній природі податкового контролю. Це означає, що податковий контроль здійснюється через конкретні, встановлені законодавством процедури, що забезпечують перевірку належності обчислення податкових зобов'язань;

– діяльність контролюючих органів. Контроль здійснюється спеціально уповноваженими контролюючими органами. Ці органи мають право перевіряти правильність обчислення, повноту та своєчасність сплати податків платниками податків;

– мета контролю. Основною метою податкового контролю є забезпечення належного виконання податкових зобов'язань платниками податків. Це включає перевірку належності обчислення податкових зобов'язань, повноти та своєчасності їх сплати;

– встановлення правопорушень. Важливою складовою податкового контролю є виявлення та аналіз порушень податкового законодавства, допущених платниками податків. Це дозволяє не лише виявляти порушення, але й аналізувати їх причини та наслідки, що сприяє вдосконаленню податкового контролю та запобіганню порушенням у майбутньому;

– об'єкт контролю. Об'єктом контролю є податкові зобов'язання платників податків, що включають не лише податки, але й інші загальнообов'язкові платежі податкового характеру.

Щодо об'єкту податкового контролю, у науково-правовій літературі знаходимо ще один погляд – об'єктом податкового контролю буде те, з приводу чого він виникає, що відповідає державним інтересам і чие функціонування й розвиток характеризуються (чи можуть характеризуватися) наявністю розходжень між необхідним і дійсним станом [9]. Окрім визначення об'єкта податкового контролю, Д. Рева наводить і його структуру. Зокрема, науковець зазначає, що до структури податкового контролю вхо-

Взаємодія податкового контролю та податкового комплаєнсу є фундаментальною для ефективності податкової системи. Їх синергія сприяє запобіганню податковим правопорушенням, підвищенню податкової дисципліни, покращенню якості податкової звітності та зміцненню довіри між платниками податків і державою. Подолання викликів та впровадження новітніх підходів у цій сфері є важливим завданням для забезпечення стабільного економічного розвитку.

Ключові слова: податковий контроль, податковий комплаєнс, податкова дисципліна, контролюючі органи, податкова звітність, перевірки.

Osawoljuk O. Tax control as a means of achieving tax compliance

The article updates the issue of the interaction of tax compliance and tax control. Tax compliance, as a system of measures and procedures that ensure compliance with tax legislation by taxpayers, is extremely important for the economic and social stability of Ukraine. One of the main functions of tax compliance is to increase tax discipline among taxpayers. Implementation of effective compliance programs allows enterprises and individuals to correctly and timely fulfill their tax obligations, which, in turn, contributes to increasing tax revenues to the state budget. This is especially important for Ukraine, where the problem of tax evasion remains relevant. A high level of tax discipline contributes to the stability of the budget system and the financial independence of the state. Tax compliance helps reduce tax risks associated with possible offenses and financial sanctions. Systematic internal audit, staff training and the implementation of clear procedures contribute to the detection and prevention of violations of tax legislation. This, in turn, reduces

the possibility of imposing fines and penalties, which can negatively affect the financial condition of enterprises and the country's economy in general. The legal nature of tax control determines its essence, principles and mechanisms of implementation, which ensure the effectiveness of the functioning of the tax system of Ukraine.

Tax control is an important tool of state administration, which contributes to ensuring tax revenues, preventing crimes, maintaining transparency and fairness in tax relations, and economic stability of the country. Improving the mechanisms of tax control, introducing the latest technologies and improving the qualifications of tax authorities are necessary steps to ensure the effectiveness of the tax policy of Ukraine.

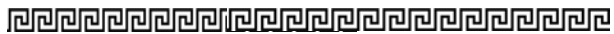
The interaction between tax control and tax compliance is fundamental to the effectiveness of the tax system. Their synergy helps prevent tax offenses, increase tax discipline, improve the quality of tax reporting and strengthen trust between taxpayers and the state. Overcoming challenges and implementing the latest approaches in this area is an important task for ensuring stable economic development.

Key words: tax control, tax compliance, tax discipline, control bodies, tax reporting, audits.

Література

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.06.2024 р.)
2. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1445> (дата звернення: 05.06.2024р.)
3. Т.І. Білоус-Осінь. Податковий контроль як різновид публічного контролю. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 3. С. 40-43.

4. А. В. Маруцак. Податковий контроль: сутність, особливості та призначення. *Правова позиція*. № 2 (39), 2023. С. 26-29.

5. М.П. Кучерявенко. Правове регулювання податкового контролю. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 2 (29). С. 107-113.

6. Г.В. Дмитренко *Державний фінансовий контроль в Україні (податковий, казначейський, бюджетний): монографія*. Київ: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2009. 176 с.

7. С. Грищенко. *Попередній податковий контроль: теоретичний аспект. Підприємство, господарство і право*. 2018. №10. С. 171-178.

8. Л. М. Касьяненко *Правові основи здійснення фінансового контролю органами державної податкової служби України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07*. Ірпінь, 2004. 232 с.

9. Д. М. Рева. *Метод податкового контролю як спосіб контрольного впливу*. *Право та інновації*. 2013. № 4. С. 137-149.

10. Ю.М. Васюк *Механізми реалізації податкового контролю в Україні: державно-управлінський аспект: дис. ... канд. наук з держ. управ: 25.00.02*. Київ, 2015. 254 с. С. 24-25.

11. С.А. Данієлян. *Комплексність та системність процедур податкового контролю*. *Правові новели*. 2021. № 14. С. 160-165.

